

Yokluktan İntihara: Türkiye’de Covid-19’un İlk Kısıtlama Döneminde Yazılı Basına Yansıyan İntiharlar

Nurdane BÜRÜNGÜZ¹

ORCID: 0000-0002-6315-132X

DOI: 10.54752/ct.1142740

Öz: Covid-19 salgınının Türkiye’de görülmesinin ardından hızlıca çeşitli önlemler alınmış ve 16 Mart-31 Mayıs arasında sokağa çıkma yasaklarını da kapsayan kısıtlamalara gidilmiştir. Kısa sürede olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri gözlenen kısıtlamalarla birlikte yoksulluk ve işsizlik bağlantılı intihar haberlerinin yoğunluğu Covid-19 sürecindeki sosyal ve ekonomik gelişmelerin intiharlardaki etkisinin araştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma, hayatın her alanında yoğun kısıtlamaların ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı 2020 yılının 16 Mart-31 Mayıs tarihleri arasında yerel ve ulusal basına yansıyan intihar haberlerine odaklanmıştır. Çalışma kapsamında, 303 kişiye ilişkin intihar vakaları ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir. Bu doğrultuda, Covid-19’un iki buçuk ay süren ilk kısıtlama döneminde yaşanan intihar olayları ve bunun ekonomik gelişmeler ve yoksullukla ilişkisi irdelenmiştir. Araştırma sonucunda sebebi bilinmeyen intiharlar ve psikolojik temelli intiharlardan sonra ilk sırayı ekonomik temelli intiharların aldığı, ekonomik temelli intiharlar içinde de en büyük payı işsizliğin aldığı görülmektedir. Diğer taraftan intiharın, yoksulluk ve hak bağlamında bir protesto biçimi olarak ve ayrıca bireyin toplumla bağının kopması sonucunda da ortaya çıkabildiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İntihar, İntihar Girişimi, Covid-19, İşsizlik, Yoksulluk,

¹ Öğretim Görevlisi, Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, nurdaneburunguz@maltepe.edu.tr

Bürüngüz, N. (2022), “Yokluktan İntihara: Türkiye’de Covid-19’un İlk Kısıtlama Döneminde Yazılı Basına Yansıyan İntiharlar”, *Çalışma ve Toplum*, C.3, S.74. s. 1935-1958

Makale Geliş Tarihi-18.05.2022- Makale Kabul Tarihi: 20.06.2022

From Poverty to Suicide: Suicides Reflected on the Press in the First Period of Covid-19 in Türkiye

Abstract: After the Covid-19 pandemic seen in Turkey, various policy measures including the curfew restrictions were applied strictly taken quickly between the march 16th and May 31st. In a short time, together with the imposed limitations, which had negative social and economic effects, the intensity of poverty and unemployment-related suicide news revealed the need to investigate the effect of social and economic developments in the Covid-19 process on suicides. This study focuses on the suicides reflected in the local and national press between 16 March and 31 May 2020 when intense restrictions and curfews were implemented in all areas of life. Within the scope of this study, suicide cases of 303 people were examined with the relational screening model. In this direction, suicides incidents that took place during the first two and a half month-long restriction of Covid-19 and its relationship with economic developments and poverty were examined. As a result of the research, it is seen that economic-based suicides take the first place after suicides of unknown cause and psychological-based suicides, and unemployment takes the largest share among economically-based suicides. On the other hand, it has been understood that suicide can occur as a form of protest in the context of poverty and rights, and also as a result of the individual's disconnection from society.

Key Words: Suicide, Suicide Attempt, Covid-19, Unemployment, Poverty,

Extended Summary

After the Covid-19 pandemic appeared in Turkey in 2020, various policy measures were taken quickly and restrictions were imposed, including curfews, between March 16 and May 31. Along with the restrictions negative social and economic effects in a short time, the intensity of suicide news related to poverty and unemployment, has revealed the need to investigate the effect of the Covid-19 process on suicides. In this direction, the main purpose of research is to examine the relationship between suicides and suicide attempts, which were reflected on the press during the aforementioned dates, with poverty and Covid-19.

Relational screening model was used in this study. The data regarding the scope of the research were obtained by examining the news of local and national press organizations with websites. In this context, a total of 3122 news contents, 1022 in the national press and 2100 in the local press, published between 16.03.2020-31.05.2020 and

accessed through a media monitoring center and containing the word "suicide", were examined. After eliminating the cases in the news that the same people were the subject of, and the news that did not appear to be news of suicide, 292 news of suicides were reached within the specified date range. It has been determined that 303 people committed suicide or attempted suicide in these news stories, three of which were considered as mass suicide. While the data of the study was collected from the news reflected in the press in the mentioned period, the possibility of cases not reflected in the press and the inability to support and / or compare the collected data with official data, since TÜİK has not published official data since 2020, constitute the limitations of this study.

The information obtained during the analysis process was classified under the titles of name, age, gender, province of residence, reason for suicide, type of suicide, result of suicide and date of suicide, and thus quantitative data were obtained. Using the data obtained in the study, it was tried to understand the effects of covid-19 and poverty on suicides through the profile of those who committed or attempted suicide and the reasons for suicide.

Within the scope of the research, 56.7% of suicide attempts resulted in death. Based on this finding, it can be concluded that more than half of those who commit suicide are determined to commit suicide. Therefore, it is recommended that people who make statements or imply that they will commit suicide should be taken seriously and directed to seek psycho-social support.

When the reasons for suicide are evaluated, psychological reasons such as loneliness, loss/mourning, separation from a lover/spouse, psychiatric disorders, anger control problems take the first place, and economic reasons such as poverty, indebtedness and unemployment take the second place. The age range where suicides are most common is young adulthood, which covers the ages of 25-44. Looking at suicide methods, jumping from a height, shooting oneself with a firearm and hanging oneself are the most commonly used methods, respectively. In addition, an increase in suicides was observed from March to May during the restriction period.

One of the most striking data in the study is that 15 of the suicides, 9 of which were against women, occurred after violence and/or murder. Based on this data, it is understood that male violence is violence that males may makes himself direct. Therefore, it is thought that the high rate of male suicides is a subject that can be addressed in

the context of gender and male violence and should be investigated. Regarding the economic-based suicides as the main focus of the study, unemployment was the first with 33.3%, followed by unpaid wages with 22.9%, debt with 18.7%, financial difficulties with 12.5%. It is followed that absolute poverty comes with 8.3% and other causes with 4.1%.

When economically-based suicides are examined, one of the two main findings is that suicide can occur as a form of action. It is understood that suicides that can be evaluated in this way have the purpose of meeting a demand or solving a problem. In addition, in these suicide attempts, it is thought that these suicides have a class character, since the addressee is the state when it comes to social assistance and the employer when it comes to business relations.

Another finding is that the rupture of social bonds has a greater effect on suicides than poverty. It is understood that the rate of single people is higher in suicides resulting in death. The fact that this rate is lower in those who are married/married and have children is thought to be related to the roles and responsibilities as parents and the resistance created by family ties.

Giriş

Kişinin, sonucu ölüm olan bir eylemi bilerek gerçekleştirmesi olarak tanımlanan intihar (Durkheim, 2002), sosyal, duygusal ve ekonomik anlamda olumsuz yaşam deneyimlerinin bir sonucu olarak kişilerin hissettiği çaresizlik, anlamsızlık, mutsuzluk gibi duygularla ortaya çıkabilmektedir. İntihar konusunun duygusal etkileri bakımından çalışılmasının zor olduğu düşünülmele birlikte nedenlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için üzerinde daha fazla çalışmanın gerekli olduğuna inanılmaktadır.

İntihar vakalarının ekonomik krizler, sosyal ve doğal felaketler yani toplumu bütünüyle etkileyen olumsuz durumlar karşısında arttığı bilinmektedir (Durkheim, 2002; Uysal ve Dilber, 2020). 2020 yılı boyunca tüm toplumları biyopsikososyal ve ekonomik anlamda olumsuz etkileyen Covid-19 salgını, 2020 yılının Mart ayı itibari ile Türkiye'yi de etkilemeye başlamıştır. Türkiye'de yayılmaya başladıktan bir süre sonra ise çeşitli illerde birçok insanın intihar ettiği ya da intihar girişiminde bulunduğu dair haberler medyaya yansımıştır. Bu haberlerin büyük kısmında intiharın arkasındaki temel sebebin yoksulluk olduğu ve Covid-19 sürecinin ilk üç ayında yaşananların yoksulluğu derinleştirdiğine ilişkin söylemler dikkat çekmektedir.

TÜİK'in 2019 yılı intihar istatistiklerine göre 3 bin 406 kişi aynı yıl içinde intihar etmiştir ve intihar edenlerin 321'inin intihar sebebi olarak ekonomik sebepler gösterilmiştir (TÜİK, 2019). 2020 yılına ilişkin intihar verileri ise 2022 yılı

Haziran ayı itibari ile hâlâ açıklanmamıştır. Dolayısıyla, Covid-19 sürecinin ilk iki buçuk aylık döneminde yaşanan ve basına yansıyan intiharların yoksulluk, işsizlik, geçim sıkıntısı gibi ekonomik nedenlerle ve salgınla ilişkisinin olup olmadığı konusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu araştırmada salgının yoksulluğu derinleştirdiği varsayılmaktadır. Çünkü Covid-19 sürecinde sokağa çıkma yasakları ve hastalığın yayılımının önlenmesi konusunda çalışma alanlarında alınan önlemler dolayısıyla özellikle kendi hesabına çalışanların ve yoğunluklu olarak hizmet sektöründe olmak üzere üretim sektöründe de işçilerin iş ve dolayısıyla gelir kaybı yaşadığı bilinmektedir. (ILO, 2021a; DİSK-AR, 2020; BİSAM, 2020). Çalışma yaşamına ilişkin salgın sürecini kapsayan yasal düzenlemelerin de bu varsayımı desteklediğini göstermektedir. Ayrıca ILO'nun gözlemlerine göre Türkiye'de 2020 yılında çalışma süresi kaybı yüzde 14,7 olarak ölçülmüştür (2021b).

Araştırma kapsamına ilişkin veriler internet sitesi bulunan yerel ve ulusal basın kuruluşlarının haberleri incelenerek elde edilmiştir. Bu kapsamda bir medya takip merkezi aracılığı ile erişilen ve en sıkı karantina önlemlerinin alındığı ve yoğun kısıtlamaların yapıldığı 16.03.2020- 31.05.2020 tarihleri arasında yayınlanan ve içinde "intihar" sözcüğü geçen, ulusal basında bin 22, yerel basında 2 bin 100 olmak üzere toplamda 3 bin 122 haber içeriği incelenmiştir. İncelenen haberlerde yer alan ve aynı kişilerin konu olduğu vakalar ve intihar vakası haberi olmadığı anlaşılan haberler elendikten sonra, belirtilen tarih aralığında 303 kişinin intihar ettiği ya da intihar girişiminde bulunduğu anlaşılmıştır.

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. 2020 yılı Mart-Nisan-Mayıs aylarında basına yansıyan intihar haberleri incelenerek içerikleri analiz edilmiş ve intiharların/intihar girişimlerinin yoksulluk ve Covid-19'la bağlantısı irdelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde toplumsal bir olgu olarak intihar ele alınmış ve literatüre ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, araştırma sonuçlarına ilişkin sayısal veriler paylaşılmış ve intihar nedenleri üzerinde durulmuş; üçüncü bölümde Türkiye'de Covid-19 sürecinin seyri ve bu sürecin yoksulluğa etkisi irdelenmiştir. Son bölümde ise araştırma kapsamında ele alınan ekonomik temelli intiharlara değinilmiş ve özel olarak bir protesto biçimi olarak ortaya çıkan intiharlar ile toplumsal bağın kopuşundan doğan intiharlara odaklanılmıştır.

TÜİK intiharlara ilişkin en son 2019 yılının verilerini yayınlamış, bu yıldan sonra ne intihar ne de ölüm nedeni istatistiklerini yayınlamamıştır. Bununla birlikte, bu araştırmada salgının yalnızca ilk iki buçuk ayına odaklanması, resmi kayıtlara dayalı olmayıp yalnızca yerel ve ulusal basına yansıyan intihar haberlerine dayanması, basına yansımayan intihar olaylarının olma olasılığı ve elde edilen bulguların karşılaştırılabileceği verilerin yokluğu bu çalışmanın önemli kısıtlarını oluşturmaktadır.

İntihar olgusu

İntiharı açıklamaya yönelik sosyolojik yaklaşımlardan önde geleni Durkheim'ın intiharı toplumsal bir olgu olarak ele aldığı yaklaşımdır. Durkheim, *İntihar* isimli çalışmasının giriş bölümünde intihar kavramına ilişkin detaylı bir tartışma yürüttükten sonra intiharı “Ölen kişi tarafından ölümlerle sonuçlanacağı bilinen bir yapılmış olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı” intihar girişimini ise “bu biçimde tanımlanan, ama ölüm sonucu doğmadan durdurulan edim” şeklinde tanımlar (1897: 25).

Ritzer, Durkheim'ın, bencil, özgeci, fatalist ve anomik olmak üzere dört intihar tipinden bahsettiğini belirtmiştir (Ritzer, 1992:93-97). Ancak Durkheim bencil, elcil (özgeci) ve kuralsızlık (anomik) olmak üzere intiharları üç başlık altında açıklamıştır. Bencil intiharlar kişisel algı ve duygular üzerinden ve bireycilik ile; elcil intiharlar fedakârlık ile, ; kuralsızlık (anomik) intiharları ise toplumsal düzenin bozulması ile karakterizedir (Durkheim, 2002: 163-320))². Bu çalışmanın odak noktası Covid-19 salgınının ve toplumda yarattığı etkilerin intiharlar üzerindeki etkisidir. Dolayısıyla anomik intiharlar bu çalışma kapsamında üzerinde durulacak olan intiharlardır.

İntihar, tek bir sebebe bağlı olarak gelişen bir olgu değildir. Kişiyi intihara sürükleyen biyopsikososyal ve sosyoekonomik pek çok neden olabilir. Turner, Durkheim'ın toplumlardaki en yüksek intihar oranlarının anomik akımların ortaya çıktığı durumlarda yükseldiğini göstermeye çalıştığını belirtmektedir (2014:155). Bu yaklaşıma referansla, Covid-19 salgınının intiharları artırabileceğine ilişkin öngöründe bulunmak mümkündür. Nitekim, bu salgın süreci toplumsal düzeni özellikle ekonomik alanda ciddi biçimde sarsmıştır. Dünya Bankası'nın raporuna göre salgın süreciyle birlikte 2020 yılı sonunda dünya genelinde 88 ila 115 milyon; 2021 yılı sonunda ise 23 ila 35 milyon olmak üzere toplamda 110 ila 150 milyon arasında insanın aşırı yoksulluğa düşeceği tahmin edilmiştir. (Dünya Bankası, 2020). ILO'nun tahminlerinde ise küresel işsizliğin en iyi senaryoda 5,3 milyon; en kötü senaryoda ise 24,7 milyon artacağı öngörülmüştür (2020:13). ILO, 2021 yılında yayınladığı raporda ise küresel işsizliğin 33 milyon arttığını, buna ek olarak 81 milyon insanın işsizlik dışında kaldığını tespit etmiştir (2021b). Bu veri, 2020 yılında covid-19'la birlikte beklenenin çok üzerinde artış olduğunu göstermektedir.

Yoksulluk ve işsizlik sıklıkla yan yana gelen ve aralarında sıkı bir ilişki bulunan iki olgudur. İşsizlik, -özellikle emeğinden başka bir varlığı bulunmayan

² Durkheim, Ritzer'in bahsettiği dördüncü tür olan fatalist yani kaderci intihar türünü “baskıcı bir disiplinle geleceklere acımasız bir biçimde engellenmiş, tutkuları şiddetle bastırılmış olanların başvurdukları” ve “aşırı düzenlemeden ileri gelen” intiharlar olarak tanımlamış ancak o dönem için önem taşımadığı dolayısıyla üzerinde durmayı gereksiz görmüştür (1992:320).

ücretli çalışanlar açısından- yoksulluğa düşmenin en önemli sebeplerinden biridir. İşsizlik, ekonomik sorunlarla birlikte psikososyal sorunları da beraberinde getirir. Örneğin, Uysal ve Dilber'in aktardığına göre (2020: 731), 1947-1967 yılları arasında ABD'de yapılan bir araştırmada ekonomik kriz ve savaş dönemleri sonrasında genç işsizliğin artmasıyla birlikte intihar oranlarının da arttığı gözlenmiştir (Hamermesh & Soss, 1974:83-98).

Günümüzün toplumsal ilişkileri çalışma ilişkileri temelinde şekillenmiştir. (Meda, 2018). Ancak çalışmak sadece bir geçim aracı değil aynı zamanda kişinin toplumla bağ kurmasının, onun naçizane bir parçası olmasının da bir aracıdır ve bunun insanın yaşamına psiko-sosyal etkileri vardır (Marx, 2013). Dolayısıyla çalışmanın insan hayatındaki yerinin işsizlikle bağlantılı olarak gerçekleşen intiharları açıkladığı söylenebilir. Buna bir de toplumsal dayanışma ağlarının zayıflığını ve yaygın yoksulluğu eklediğimizde kişi işsizlikle birlikte çaresizliğe de düşebilmektedir.

Elbette işsizlik tek başına insanları intihara sürükleyen bir neden değildir. Kuşkusuz ona eşlik eden başka kişisel ve toplumsal sorunlar da vardır. Ancak işsizlik ve intihar arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmada bu iki olgu arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır (Ekici, Savaş ve Çıtak, 2001; Ayas, 2016; Bayrak, 2018; Uysal ve Dilber, 2020). Örneğin, Uysal ve Dilber'in TÜİK'in 2005-2018 yılları arasındaki intihar verilerini analiz ettikleri çalışmada 2008 Küresel Kriz döneminde intiharların artış gösterdiğini tespit etmişlerdir (2020).

Ekonomik krizler emek süreçlerine doğrudan sirayet eder ve piyasaların daralmasına, istihdamın azalmasına, işten çıkarmalara, kendi hesabına çalışanların işyerlerini kapatmasına ve dolayısıyla işsizliğe sebep olmaktadır. Zaman zaman ekonomik alan dışındaki sorunlar da -örneğin doğal afetler, çatışmalar/savaşlar, salgınlar vs- ekonomiye olumsuz etkilerde bulunabilir. Nitekim Voyvoda ve Yeldan'ın Covid-19 salgınının "Türkiye ekonomisine olası yük ve maliyetlerini" inceledikleri çalışmada işsizliğin artacağı, hane halkı gelirlerinin azalacağı öngörülmüştür (2020). İşsizlik ve intiharlar arasındaki anlamlı ilişki göz önüne alındığında Covid-19 sürecindeki izolasyon tedbirleriyle birlikte³ Türkiye'de işsizlik ve dolayısıyla geçim zorluğunun arttığı, buna paralel olarak intiharların da artacağı öngörülmektedir

---

³ Türkiye'deki krizin yalnızca Covid-19 krizi olduğunu söylemek eksik olacaktır. Covid-19'un Türkiye ekonomisinin zaten gerilemede olduğu bir süreçte yaşandığını belirtmekte fayda var (Voyvoda ve Yeldan, 2020). Dolayısıyla hem ekonomik krizin hem Covid-19 salgınının bir arada var olmasının intihar vakalarını daha da artırabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Bulguları

Araştırma sürecini kapsayan 16 Mart-31 Mayıs tarihleri arasındaki dönemde yazılı basına yansıyan intiharlar incelenmiştir. Kapsam olarak bu tarihlerin seçilmesinin nedeni ise, sokağa çıkma yasakları, okulların kapatılması, çalışma yaşamındaki düzenlemeler gibi salgının yayılımını engellemeye dönük kimi önlemlerin alınmış ve restoran, kafe, spor salonu gibi kimi sosyalleşme mekanlarının bu tarihler arasında kapatılmış olmasıdır. Bu izolasyon sürecinin hem psikososyal hem de ekonomik açıdan oldukça zorlayıcı olduğu açıktır ve çalışmada, bu süreçte yaşanan intihar olaylarının ekonomik süreçler ve yoksullukla ilişkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında bir medya takip merkezinden edinilen ve içinde intihar sözcüğü geçen 3122 gazete haberi tek tek incelenmiş, kapsam dışı ve mükerrer olan haberler elendikten sonra kalan 292 haber üzerinde analiz yapılmış ve 303 kişinin intihar ettiği ya da intihar girişiminde bulunduğu tespit edilmiştir. Analiz sürecinde elde edilen bilgiler isim, yaş, cinsiyet, ikamet edilen il, intihar sebebi, intihar şekli, intihar/intihar girişimi sonucu ve intihar tarihi başlıkları altında sınıflandırılmış ve böylece nicel verilere ulaşılmıştır. Bu 292 intihar haberinin üçü toplu intihar kapsamında değerlendirilmiştir.⁴ Araştırmada elde edilen veriler kullanılarak intihar eden ya da girişimde bulunanların profili ve intihar nedenleri üzerinden intiharlarda covid-19 ve yoksulluk etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Sonuçlarına İlişkin Sayısal Veriler

16 Mart-31 Mayıs 2020 tarihleri arasında yazılı basına yansıyan 292 intihar haberinden 99'u ulusal basında, 193'ü ise yerel basında yer almaktadır. Toplam 57 şehir adının geçtiği bu haberlerde beş şehirde 10'dan fazla intihar vakasının haberlere yansdığı anlaşılmaktadır. Bu şehirlerden ilki 32 intihar vakası ile Antalya'dır. İkincisi 24 haber ile İstanbul; üçüncüsü, 18 vaka ile Aydın; dördüncüsü, 18 vaka ile Sakarya ve sonuncusu ise 11 haberle Samsun'dur. Denizli, İzmir, Kayseri ve Kocaeli'nde ise 10'ar vaka basına yansmıştır.

İntihar eden ya da intihar girişiminde bulunan 303 kişiden 241'i erkek, 58'i kadın, 1'i trans bireydir, 3 kişinin ise cinsiyetleri belirtilmemiş olup, haber dilinden de cinsiyetleri anlaşılamamıştır. Bu kişilerden 172'si hayatını kaybetmiş olup, intihar girişiminde bulduktan sonra hastaneye kaldırılanların sayısı 12'dir ve hayatta kalıp

⁴ Bu haberlerden birinde 10 inşaat işçisi ücretlerini alamadıklarını, ödenmezse intihar edeceklerini söyleyerek inşaatın çatısına çıkmışlardır. Bkz: Serdivan'da Toplu İntihar Girişimi, Sakarya Halk Gazetesi, 21.03.2020. Bir diğeri, çocukları covid-19 karantinasında olan bir çiftin intihar girişimi ile ilgilidir. Bkz: Çocukları Karantinada Olan Anne Baba İntihara Kalkıştı, Urfanatık Gazetesi, 20.05.2020. Sonuncusu ise biri Avusturyalı diğeri Alman olan çiftin intiharına ilişkindir. Bkz: Yabancı Uyruklu Çiftin Cesedi Günler Sonra Bulundu, Sahil Gazetesi, 22.05.2020.

kalmadıklarına ilişkin bilgiye ulaşılammıştır. İntihara kalkışan ancak intihar etmeyenlerin sayısı ise 119'dur.

İntiharlardaki yaş dağılımlarına baktığımızda ise 200 kişiden 8'inin 18 ve altında; 38'inin 19-24 yaş aralığında; 88'inin 25-44 yaş aralığında; 42'sinin 45-64 yaş aralığında; 24'nün ise 65 yaş ve üzeri olduğu anlaşılmaktadır⁵. Geri kalan 103 kişinin ise yaşları haber içeriğinde verilmemiği için bu sınıflamaya dahil edilememiştir.

İntihar şekline bakıldığında ise yoğunluklu olarak üç yöntemin öne çıktığı anlaşılmaktadır. Buna göre 111 kişi yüksekten atlama, 62 kişi ateşli silahlarla, 57 kişi ise kendini asarak intihar etmiş ya da intihar girişiminde bulunmuştur. Geri kalanlardan 20 kişinin ise nasıl intihar ettiği haber içeriğinde belirtilmemiş olup; 16 kişi suda boğularak; 15 kişi kesici alet kullanarak; 14 kişi ilaç ya da zehirli bir madde içerek; 5 kişi kendini ateşe vererek; 3 kişi trenin önüne atlayarak intihar etmiş veya intihar girişiminde bulunmuştur.

Son olarak vakaların aylara göre dağılımına baktığımızda 2020 yılında Mart ayının son iki haftasında 75 kişi, Nisan ayında 101 kişi, Mayıs ayında ise 127 kişiye ilişkin intihar haberi basına yansımıştır.

İntihar Nedenleri

TÜİK'in intihar istatistiklerinde intihar nedenleri "hastalık, aile geçimsizliği, geçim zorluğu, ticari başarısızlık, hissi ilişki ve istediği ile evlenememe, öğrenim başarısızlığı, diğer ve bilinmeyen" olmak üzere sekiz başlıkta ele alınmaktadır. İntihar nedeni bilinmeyenlerin oranı ise hayli yüksektir. Örneğin 2019 yılı verileri incelendiğinde toplam intiharlardan yüzde 32,1'nin nedenleri bilinmemektedir. 2018 yılı verilerinde bu oran yüzde 40,3; 2017 verilerinde ise yüzde 42,6'dır. Bu üç yılın ortalamasına bakıldığında intiharların yüzde 38,3'ünde intihar nedenlerinin bilinmediği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki tabloda TÜİK'e ait son üç yılın intihar istatistikleri paylaşılmıştır.

---

⁵ TÜİK yaş aralıklarını belirlerken 15 yaş altı, 75 yaş üstü olarak ve aradaki yaşları ise 15-19 aralığından başlayarak dörder yıllık 14 dilim halinde yani toplamda 16 dilimde incelemektedir. Ancak bu çalışmada gelişimsel dönemler baz alınarak sırasıyla çocukluk, beliren yetişkinlik, genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini kapsayan yaş aralıkları üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Yıllara ve Nedenlerine Göre İntihar Sayıları (2017-2019)

	2017	2018	2019
Hastalık	651	673	748
Aile Geçimsizliği	128	127	127
Geçim Zorluğu	232	245	321
Ticari Başarısızlık	6	6	7
Hissi İlişki ve İstedığı İle Evlenememe	86	85	91
Öğrenim Başarısızlığı	3	1	6
Bilinmeyen	1352	1350	1094
Diğer Nedenler	710	855	1012

Kaynak: TUIK, 2017, 2018, 2019 yıllarına ait İntihar İstatistikleri

Bu araştırmada intihar nedenleri kategorize edilirken daha genel bir çerçeve oluşturulmuş ve ayrıca covid-19 ile doğrudan ilişkili olan intiharlar da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo 2: İntihar Nedenlerinin Dağılımı (2017-2019)

İntihar Nedenleri	Sayı	Yüzde
Bilinmeyen	158	52,1
Aile odaklı sorunlar	21	6,9
Ekonomik temelli	43	14,1
Psikolojik temelli	71	23,4
Covid-19 bağlantılı	7	2,3
Diğer	3	0,9
Toplam	303	100

Araştırma kapsamındaki intihar verileri incelendiğinde 303 kişiden 158'nin yani %52,1'inin neden intihara yöneldiği haber içeriğinde belirtilmediği için bilinmemektedir. Bu 158 vaka incelendiğinde dört vakadan -her ne kadar intihar nedenlerinin bilinmediği belirtilse de- üçünün Covid-19 tedavisi sebebiyle hastanede yattıkları sırada, birinin ise Covid-19 tedavisi sonrasında intihar ettiği anlaşılmaktadır. Diğer intihar vakaları incelendiğinde 21'inin boşanma, aile içi şiddet, aile geçimsizliği gibi aile sorunları sebebiyle; 43'ünün yoksulluk, borçluluk, işsizlik, alacaklı olmak gibi ekonomik nedenlerle; 71'inin yalnızlık, kayıp/yas, sevgiliden/eşten ayrılma, psikiyatrik bozukluklar, öfke kontrol problemleri gibi

psikolojik sebeplerle; yedisinin izolasyon, aile üyelerinin karantinada olması, virüs kapma korkusu gibi doğrudan Covid-19 bağlantılı durumlar nedeniyle intihara yöneldiği tespit edilmiştir. Geriye kalan üç kişiden biri Süleyman Soylu'nun İçişleri Bakanlığı görevinden istifasına ilişkin haberlerin gündeme gelmesi sebebiyle; bir diğeri ehliyeti olmadığı gerekçesiyle motosikletinin polis tarafından bağlanması dolayısıyla, sonuncu kişi de işlediği suç dolayısıyla polise teslim olmamak için intihar girişiminde bulunmuştur.

Haber içerikleri detaylı incelendiğinde hem intihar nedeni bilinmeyenler hem de diğere nedenlerle intihara yönelenlerin birden fazla sorunları olduğuna ilişkin bilgiler de göze çarpmaktadır. Bir diğere göze çarpan detay, tamamı erkeklerden oluşan 15 intihar vakasının cinayet ya da cinayete teşebbüs sonrasında gerçekleşmiş olmasıdır. Bunlardan 13'ü ölümlü sonuçlanmış, diğere ikisinde kişilerin ateşli silahla yaralandığı anlaşılmış ancak son durumlarına ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır. Bu 15 vakadan dokuzu kadına yönelik şiddet/cinayet teşebbüsü veya kadın cinayeti sonrasında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu durum erkek şiddetinin zaman zaman bumerang etkisi yarattığını göstermektedir. Böylece erkek kişinin erkek şiddetini kendine de uygulayabildiği anlaşılmaktadır.

Çalışmanın devamında üstünde durulacak olan intiharlar işsizlik ve yoksulluk sebebiyle gerçekleşmiş olanlardır. Öncesinde Covid-19 ve yoksulluk arasındaki ilişki Türkiye özelinde açıklanmaya çalışılacak ve sonrasında araştırma kapsamında belirtilen tarihler arasında gerçekleşmiş ekonomik temelli intiharlar/intihar girişimleri irdelenecek ve yorumlanacaktır.

Türkiye'de Covid-19 ve Artan Yoksulluk

Türkiye'de Covid-19 sürecinin topluma etkisi özellikle çalışma yaşamı üzerinden sarsıcı olmuştur. Zaten ekonomik daralma yaşamakta olan Türkiye'de (Voyvoda ve Yeldan, 2020), salgınla birlikte daha zorlu bir süreç başlamış ve işyerlerinin kapanması ve iflaslarla birlikte işsizlik daha da artmıştır (DİSK-AR, 2020; BİSAM, 2020; Aykaç ve Murat, 2020;). Buna ek olarak Çelik ve Özdemir, işten çıkarma yasağı nedeniyle işten çıkarmaların kayıtdışı sektörde gerçekleştiğini, Ocak 2020'de yüzde 21,9 olan tarım dışı kayıtdışılık oranının Ocak 2021'de yüzde 16,8'e gerilediğini, üstelik de bu kişilerin Kısa Çalışma Ödeneği ya da Nakdi Ücret Desteğinden yoksun kaldığını belirtmişlerdir (2021:181)

Kara'ya göre "kayıt dışı veya kendi hesabına çalışanlar için destekler, işsizlik yardımları, ücret sübvansiyonları, yeni çalışma düzenlemeleri, hastalık izni için sübvansiyonlar, işten çıkarma sınırlaması ve mesleki eğitim sübvansiyonları" gibi düzenlemeler küresel düzeyde istihdama yönelik tedbirler olarak değerlendirilmiştir (2020:269). Türkiye'de ise ücret sübvansiyonları, hastalık izni için sübvansiyonlar ve işten çıkarma sınırlamasına ilişkin önlemler alınmıştır (Kara, 2020:276). Ancak özel sektör çalışanları açısından düşünüldüğünde özellikle *beyaz yakalı* çalışanlar

açısından evden çalışmanın yaygınlaştığı gözlenmiştir. Bu yaygınlık elbette teknolojinin izin verdiği ölçüde gerçekleşmiştir. Aytun ve Özgüzel'in Türkiye'de evden çalışmanın mümkün olup olmadığına ilişkin araştırma verilerine bakıldığında yaklaşık olarak %70'inin evden çalışabileceği ifade edilmiştir (2020). Ancak buna yönelik bir tedbir devlet tarafından alınmamış ve sektörlerde işverenlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Çalışma yaşamında ilişkin olarak alınmış en önemli tedbir işten çıkarmaların yasaklanmasıdır. İşten çıkarma, 16 Nisan 2020 tarihinde 4857 sayılı kanuna eklenen geçici madde 10 ile üç ay süreli olarak yasaklanmış ve son olarak 2021 yılının Ocak ayına dek uzatılmıştır⁶. Emekçiler açısından değerlendirildiğinde bu adım olumlu görünse de çalışanların gelir kaybı yaşamasını engellememiştir. Nitekim bu süreçte işverenler çalışanları için kısa çalışma ödeneğine başvurabilmiş ya da onları ücretsiz izne çıkarmayı tercih etmiştir. İşsizlik ödeneği ise Covid-19 öncesi süreçte zaten var olan bir uygulamadır. Buna ilişkin olarak Çelik, 20 Nisan 2020 tarihli Birgün Gazetesi'nde işsizlik ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayacak olan işçilere günde 39,2, ayda 1.168 TL verileceğini ancak bu ödeneğin "Covid-19'un yarattığı sosyal ve ekonomik tahribatla karşılaştırıldığında son derece yetersiz" görüldüğünü belirtmiştir.

Bu noktada işsizlik ve istihdam oranlarını da göz önüne almak gerekmektedir. TÜİK'in Nisan 2020⁷ İşgücü İstatistiklerine göre mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı bir önceki döneme göre 0,7 puan artarak %13,8; istihdam oranı bir önceki döneme göre 1,6 puan azalarak %41,0; işgücüne katılma oranı ise 5,7 puanlık azalış ile %47,2 olarak açıklanmıştır. Ancak DİSK-AR tarafından, TÜİK'in açıkladığı bu oranların gerçeği yansıtmadığı ve "Covid-19'un Mayıs 2020'de en az 8,6 milyon yeni eşdeğer istihdam kaybı ve işsiz yol açtığı" ve böylece işsiz sayısı ve iş kaybının 17,2 milyona yükseldiği belirtilmiştir (2020).

Buradan anlaşılıyor ki her ne kadar işten çıkarmalar yasaklanıp devlet tarafından çalışanlara çeşitli destekler sunulsa da işsizliğin artmasının, istihdamın azalmasının, gelir kaybının ve yoksullaşmanın önüne geçilememiştir. Bu noktada gözler sosyal yardım alanına çevrilmelidir. Çünkü bireyler çalışma yaşamının dışına -bir şekilde- itildiklerinde ve sosyal destek ağlarından -aile, arkadaş, aidiyet duyulan kurumsal yapılar vs.- ihtiyacı olan desteği alamadığı durumda sosyal yardım

⁶ 4857 sayılı kanuna eklenen bu geçici madde, 17 Nisan 2020 tarihinde 31102 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7244 sayılı Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Ekonomik Ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun dokuzuncu maddesinde açıklanmıştır. Bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200417-2.htm>

⁷ Nisan 2020 dönemsel sonuçları Mart, Nisan ve Mayıs aylarını kapsamaktadır (TÜİK, 2020). Bu çalışmada odaklanılan dönemin 16 Mart-31 Mayıs olması dolayısıyla zamansal olarak örtüştüğü düşüncesi ile Nisan verileri paylaşılmıştır.

sağlayan kamu kurum/kuruluşları ya da sivil toplum örgütlerinde çare aramaktadırlar.

Taşgın ve Bürüngüz'ün İstanbul'da sosyal hizmet ve sosyal yardım sunan kurumlarda çalışanlarla yürüttükleri çalışmada özellikle yerel yönetimlerin sosyal yardım birimlerine ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerine sosyoekonomik destek için başvuruların ciddi biçimde arttığını belirtmişlerdir (2021). Bu artışın Covid-19'un çalışma yaşamına etkilerinden kaynaklandığı açıktır.

Bu süreçte Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sitesinden yayınladığı basın açıklamasında “3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile 2022 sayılı Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'a göre kriterleri karşılayarak halihazırda düzenli sosyal yardım almakta olan T.C. vatandaşı ihtiyaç sahibi 2 milyon haneye 1.000 TL nakdi destek verilecektir.” diye belirtmiştir (2020). Yani zaten sosyal yardımlardan faydalanmakta olan vatandaşlara bir defaya mahsus 1000 TL ek ödeme yapılmıştır. İşsiz kalmış ya da gelir kaybına uğramış vatandaşlar bu yardımdan faydalandırılmamış dolayısıyla bu bireyler diğer yardım kuruluşlarına müracaat etmiştir. Yerel yönetimler düzeyinde uygulanan politikalar ise belediyeden belediyeye değişiklik gösterse de uygulamaların merkezinde sosyoekonomik destek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak belediyelerin nakdi yardımları çok cüzdür ve aynı olarak da yardımlara başvuran vatandaşlara erzak kolileri ve hijyen kitleri verilmiştir (İBB, 2020).

Araştırma Kapsamındaki İntiharlarda Yoksulluğun Etkisi

Covid-19'un da etkisiyle Türkiye'de yoksulluğun 2020 yılında daha da derinleştiği gözlenmektedir. Yoksulluk ve intihar arasında ise anlamlı ilişki olduğu birçok çalışmada belirtilmiştir (Ayas, 2016; Topbaş, 2017; Bayrak, 2017; Uysal ve Dilber, 2020). Çalışmanın bu bölümünde 16 Mart-31 Mayıs tarihleri arasında yazılı basına yansıyan intiharlardan yoksullukla ilişkilendirilebilecek işsizlik, geçim zorluğu, borç gibi nedenlerle intihar eden/intihar girişiminde bulunanlar ele alınacaktır.

Araştırma bulgularına göre ekonomik sebepli intihara yönelen 43 kişi bulunmaktadır. Haber içeriğinde intihar nedeninin bilinmediği ifade edilen ancak ekonomik sebeplerin -özellikle işsizliğin- etkili olduğu anlaşılan 5 vakanın daha buraya dahil edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla toplamda 48 kişi ekonomik gerekçelerle intihar etmiş ya da intihar girişiminde bulunmuştur. 44'ü erkek, 4'ü kadın olan bu 48 kişiden 16'sı hayatını kaybetmiş, 30'u intihara kalkışmış, 2'sinin ise hayati tehlikesinin sürdüğü belirtilmiş ancak hayatta olup olmadığına dair bilgiye ulaşılamamıştır. Aşağıdaki tabloda ise intihar nedenleri detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 3: Ekonomik Temelli İntihar Nedenleri

İntihar Nedeni	İntihar sayısı	Ekonomik İntiharlar Oranı (%)	Temelli İçindeki	Toplam intiharlar (303 kişi) içindeki oranı (%)
İşsizlik	16	33,3		5,2
Geçim Sıkıntısı	6	12,5		1,9
Borç	9	18,7		2,9
Ücretini alamama	11	22,9		3,6
Mutlak yoksulluk	4	8,3		1,3
Diğer	2	4,1		0,6
Toplam	48	100		15,8

Tablo incelendiğinde ekonomik temelli intiharlarda ilk sırayı işsizliğin aldığı anlaşılmaktadır. Ardından ise sırasıyla ücretini alamama, borç, geçim sıkıntısı, mutlak yoksulluk ve diğer nedenler gelmektedir. Buna göre temel insani ihtiyaçları karşılamamanın bir aracı olarak çalışmanın insan yaşamındaki yerinin ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Kısıtlamaların başladığı tarih olan 16 Mart'tan 31 Mart'a kadar 19 kişiye ilişkin olarak basına yansıyan 9 ekonomik temelli intihar haberi bulunmaktadır. Bunlardan 2'si ölümle sonuçlanmıştır. İntiharlardan biri ise 10 inşaat işçisinin ücretlerini alamadıkları için toplu olarak girişimde buldukları vakadır. Nisan ayında 6'sı ölümle sonuçlanan 14 vaka, Mayıs ayında ise 8'i ölümle sonuçlanmış 15 vaka yazılı basına yansımıştır. Bu bulgulardan hareketle belirtilen zaman aralığında ekonomik sebeplerle gerçekleştirilen intiharlarda hem vaka sayılarının hem de ölümle sonuçlanan intihar vakalarının arttığı söylenebilir.

Bir Protesto Biçimi Olarak İntihar

Kapitalist dünyada ücretli çalışma temel insan ihtiyaçlarının karşılanması ve aynı zamanda toplumla bağ kurmanın bir aracı olması dolayısıyla bir *zorunluluk* olarak karşımızda durmaktadır (Marx, 2013; Méda, 2018, Castel, 2019). Buna göre bir insan çalışabilecek durumda ise ama bir sebepten çalışmıyor ya da çalışmıyorsa yani işsizse, içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşulların elverdiği sürece buna dayanabilir.

Türkiye'nin karşılıklı bağımlık ilişkilerini sürdüren, sosyal destek ağlarının varlığını koruduğu toplumsal yapısının, işsizliğin yarattığı sorunlarla başa çıkma noktasında belli bir düzeye kadar direnç sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak, bu herkes için geçerli olmamakla birlikte bireyin toplumsal cinsiyet ve aile ilişkileri temelinde omuzlarına yüklenen rol ve sorumluluklarının belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, ailesi ve çocukları olan bir ebeveynin işsizlik durumuna

vereceği tepki ile ailesiyle birlikte yaşayan işsiz bir gencin vereceği tepkinin aynı olmayacağı açıktır.

Nitekim araştırma kapsamında incelenen ekonomik nedenli intihar haberleri de bunu doğrular niteliktedir. Buna göre medeni durumlara ilişkin olarak bahsi geçen 48 kişiden⁸ 9'unun bekar olduğu⁹, 24 kişiye ilişkin herhangi bir bilginin haber içeriğinde verilmediği ancak bunlardan 3'ünün 30 yaş üzeri olması, 16'sının da haber içeriğinden hareketle toplamda en az 19'unun evli/evli-çocuklu olduğu tahmin edilmektedir. Haber içeriğinde evli/evli ve çocuklu olduklarına dair bilgi verilen kişilerin sayısı 14'tür¹⁰. Bu 14 kişiden 7'sinin intiharı ölümle sonuçlanmış; bir kişinin hayatta kalıp kalmadığı anlaşılamamış, geri kalan 6 kişinin ise intihara teşebbüs ettikleri ancak nihayete erdiremedikleri ve dolayısıyla hayatta oldukları anlaşılmıştır.

Tablo 4: Ekonomik Nedenli İntiharlarda Medeni Durum

	Bekar	Evli	Belirsiz
Ölümlle sonuçlanan	6	7	3
Hayatta kalan	3	6	21
Sonucu belirsiz olan	1	1	-
Toplam	10	14	24

İntihar eden ya da intihar girişiminde bulunan kişilerin medeni durumları incelendiğinde, medeni durumu belirsiz olan 24 kişiden en az 19'unun evli ve çocuklu olabileceği tahmini de eklendiğinde evli/evli ve çocuklu olanların sayısının bekar olanlara göre fazla olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ölümlle sonuçlanan vakaları değerlendirdiğimizde bekar olanlarda intiharın ölümle sonuçlanma oranının evli/evli ve çocuklu olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu noktada bireylere rol ve sorumluluk yükleyen toplumsal cinsiyet rollerinin ve aile bağlarının intiharların girişim olarak kalmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu bulgu Durkheim'ın çalışmasında evlilik ve intihar arasındaki ilişkiyi açıklayan bulgularıyla da uyumludur (2002). Örneğin, intihar girişiminde bulunan bir kişinin ifadeleri basında şöyle yer almıştır:

Doğal gazımı kestiler. Kaçak kullanıyorduk. 2 gün önce saati bile söktüler. 2 çocuğum var, 9 nüfusumuz var. Babamın engelli maaşı var. 500 lira gelirim var. Borç harç dükkân açtım. O da olmadı" (Ü. K., Gazete Gerçek, 8/4/2020).

⁸ Bunlardan yalnızca 4'ü kadındır. Bu kadınlardan 3'ünün bekar ve çocuklarının olmadığı anlaşılmaktadır.

⁹ Haber içeriğinden çıkarımda bulunularak bekar oldukları düşünülmüştür.

¹⁰ Birlikte yaşayan ve birlikte intihar eden çift evli kategorisine dahil edilmiştir.

Girişim olarak kalan bu intihar, intiharın bir ifade biçimi olabileceğini düşündürmektedir. İntihar girişimi, çaresiz kalan kişilerin zaman zaman sorunlarına çözüm üretilmesi için seslerini duyurabilecekleri bir *çaresizlik eylemi* olarak değerlendirilebilir. Nitekim, araştırma kapsamında karşılaşılan intihar girişimlerinden biri 10 işçinin toplu olarak çalıştıkları inşaatın çatısına çıkmalarına ilişkindir. Haberde işçilerin ücretlerinin ödenmesini talep ettiklerini, ödenmediği takdirde kendilerini çatıdan atacaklarını ifade ettikleri belirtilmiştir¹¹. Her ne kadar ücretlerinin temini konusunda başarıya ulaşip ulaşamadıkları bilinmese de bu intihar girişiminin örgütlü bir protesto biçimi olarak tanımlanabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla içinde talep barındıran intihar girişimlerinin büyük oranda ölümle sonuçlanmayacak girişimler olduğu söylenebilir.

Bu intihar girişimleri yazılı basında farklı ifadelerle de nitelenebilmektedir. Haberlerden birinde¹² kişinin intihar girişimi “şov” olarak değerlendirilmiş ve şu ifadelerle aktarılmıştır:

Karabük'te Doğan K. isimli şahıs Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan istediği yardımı alamadığı iddiasıyla valilik binasının çatısına çıkarak intihar etmek istedi. Valilik çatısına çıkarak şov yapan şahsın alamadığını iddia ettiği yardım gerçeği ise polis merkezinde ortaya çıktı. (Sabah, 6/5/2020).

Yazılı basında “şov” biçiminde değerlendirilmiş bu intihar girişiminde, bahsi geçen kişinin üçüncü faz yardımdan faydalandırılacağı anlaşılmaktadır. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile pandemi süreciyle ilişkili olarak ödenecek olan 1000 liralık üçüncü faz yardımlarının daha önce birinci ve ikinci faz yardımlarından yararlanmamış kişilere ödendiği bilinmektedir. Dolayısıyla zaten yardım ihtiyacı içindeki ailelere ödenen bu yardımdan faydalandırılacak olan kişinin, beklediği yardımın yapılmaması nedeniyle intihar girişiminde bulunması “şov” olarak değil, bir protesto biçimi olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Toplumsal Bağın Kopuşundan Doğan İntiharlar

Durkheim “İntiharların artış nedeni yoksullukla ilgili olmaktan öylesine uzaktır ki, bir ülkede gönenci birdenbire artıran mutlu bunalımlar bile intiharları ekonomik çöküntüler gibi etkilemektedir” diye yazmıştır (2002: 277). İşsizlik, geçim sıkıntısı, borçluluk, yoksulluk gibi nedenlerin ekonomik temelli intiharları tek başına açıklayan olgular olmadığı, ekonomik sorunlara eşlik eden başka sosyal ve duygusal

¹¹ Bkz: Serdivan'da Toplu İntihar Girişimi, <https://www.sakaryamedyasi.com/serdivanda-toplu-intihar-girisimi-H1924750.htm> Erişim Tarihi: 28.11.2020

¹² Bkz: Valilik Çatısındaki Şovu Polis Merkezinde Bitti <https://www.sabah.com.tr/karabuk/2020/05/06/valilik-catisindaki-sovu-polis-merkezinde-bitti> Erişim Tarihi: 10.12.2020

sorunların birlikteliğiyle intihara bir yöneliş olduğu gözlenmektedir. Ancak yine de ekonomik sebeplerin diğer sorunların tetikleyicisi olduğu, toplumsal bağın kopuşunun da burada başladığı söylenebilir.

Günümüz dünyasında, kişinin çalışmadığı/çalışmadığı durumda içinde yaşadığı mikro çevreden yeterli desteği alamaması ya da dışlanması, çalışma aracılığıyla kurulan toplumsal bağın kopuşuna ve dolayısıyla yalnızlaşmaya sebep olabilir, bu da kişiyi intihara sürükleyebilir. Özellikle bekar kişiler için bunun çok daha yalnızlaştırıcı bir sonuç yaratacağına inanılmaktadır. Nitekim, bu çalışmada ölümle sonuçlanan intiharlardan 6'sında kişilerin bekar olduğu bilinmektedir. Bu intiharlardan biri başına şöyle yansımıştır:

...Eren T. olduğu belirlenen kişinin, yaklaşık 20 gün önce yaşamını yitirdiği belirlendi. Çevrede yapılan incelemelerde, Eren T.'ye ait eşyalar ve not defterine yazılmış 18 sayfalık not bulundu. Eren T. yazdığı notta, ailesinin kendisini istemeyip evden kovduğunu, bu nedenle 15 gündür sokakta yaşadığını, çöplerden topladığı cam şişe ve kutuları satarak yemek yediğini ve başına bir şey gelirse sorumlusunun yakınları olduğunu yazdı. Eren T.'nin ardından bıraktığı notlar arasındaki bir sayfaya ise, "Bugün 17 Nisan, doğum günüm. Ne olur ne olmaz bilemem. Allah hayır etsin inşallah. Kimsesiz bırakıldım" yazdığı görüldü (CNN Türk, 8.5.2020).¹³

Bu haberde bahsi geçen kişinin intiharından 20 gün sonra cansız bedeninin bulunduğu belirtilmiştir. Bu, o süre boyunca kişiyi kimsenin aramadığını/merak etmediğini göstermektedir. Dolayısıyla kişinin yoksul olduğu zaten haber içeriğinden anlaşılabilir. Birlikte aynı zamanda en yakın çevresinden dışlanmış olduğu da açıktır. Buna göre yoksulluğun, kişinin sosyal çevresinde kabul gördüğü ve dayanışma ağları içinde varlığını sürdürdüğü sürece katlanılabilir bir olgu olduğu yorumu yapılabilir.

Bir diğer intihar vakası ise 29 Nisan 2020 tarihinde İstanbul/Aksaray'da bir üstgeçide kendini asan Ahmet Karakeçi'ye ilişkindir. Üzerinde "Koronavirüs öldürmedi beni ama sahipsizlik, çaresizlik, umutsuzluk, tükenmişlik beni öldürttü." İfadelerinin yer aldığı bir not bulunan Karakeçi'nin bu ifadeleri toplumsal bağın kopuşunun kişide uyandırdığı duyguları göstermesi bakımından önemlidir. Toplumsal bağın kişiye yaşaması için bir neden sunan bağ olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla kişinin o bağını yitirdiğinde kendini *yalmız* ve *çaresiz* hissedebilir ve bu yalnızlaşma süreci kişiyi intihara sürükleyen bir risk olarak ortaya çıkar.

Toplumsal bağın kopuşuyla ilgili olduğu düşünülen bir diğer intihar ise 15 Nisan 2020 tarihinde Antalya'da "elektrik ve suyu olmayan evde komşuların yardımıyla" yaşayan Ergin Y.'ye ilişkindir.¹⁴ Haber içeriğinden, Ergin Y.'nin aile

¹³Bkz: 18 sayfalık not bırakıp intihar etti, <https://www.cnnturk.com/turkiye/18-sayfalik-not-birakip-intihar-etti> Erişim Tarihi: 10.12.2020

¹⁴Bkz: Evde ölü bulundu, yemekleri kapısında kaldı, <https://www.haberturk.com/antalya-haberleri/77147896-evde-olu-bulundu-yemekleri-kapisinda-kaldi> Erişim Tarihi: 18.12.2020

bağlarının olmadığı, komşularıyla olan bağının ise yardım temelli olduğu anlaşılmaktadır. Sefalet içinde yaşayan bu kişinin hayatla kurduğu tek bağın komşularının sağladığı *yemek* ve *su* olduğu düşünülmektedir. Kişinin yaşamına anlam katacak ilişkilerin (aile, eş/sevgili, akrabalık, arkadaşlık vs.), temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gelir sağlayacağı bir işi, gelecekte bir beklentisi olmadığı ve içinde yaşadığı sefaletten kurtulmak için ölmeyi tercih ettiği düşünülmektedir.

Toplumsal bağlarının kopması dolayısıyla intihar ettikleri düşünülen bu kişilerin intihara sürüklenmesinde Covid-19 sürecindeki kısıtlamaların da etkili olduğu düşünülmektedir. Kısıtlamalarla birlikte insanların evlere kapanması ve sosyal ilişkilerin sürdürülememesi; çalışma yaşamının etkilenmesi ve çalışanların gelir kaybına uğraması ve buna bağlı olarak toplumsal dayanışmanın azalması ve sosyal yardımlara talebin artması ancak yardım sunumlarının yetersizliği gibi olumsuz sebeplerin kişilerin daha hızlı intihar kararı almalarına neden olduğuna/olacağına inanılmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada Covid-19'un etkilerine yönelik alınan önlemler doğrultusunda sıkı kısıtlamaların uygulandığı ilk dönem olan 16 Mart-31 Mayıs arasında yazılı basında yer almış 303 kişinin intiharı ele alınmış ve bunların içerisinde de ekonomik temelli intiharlara/intihar girişimlerine odaklanılmış ve kişilerin hangi gerekçelerle yaşamlarından vazgeçerek intihara yöneldikleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Kendinden ve hayattan vazgeçiş ya da kişinin kendine uyguladığı bir şiddet biçimi olarak da tanımlayabileceğimiz intihar, kararı kolayca alınabilecek bir olgu değildir. Kişileri intihara sürükleyen şeyin olumsuz yaşam deneyimlerinin kişide uyandırdığı çaresizlik, anlamsızlık, mutsuzluk gibi duygular olduğunu söyleyebiliriz. Ancak yine de intiharların kesin ve net olarak açıklanabilecek tek bir nedeninin olmadığı ya da her zaman nedenlerinin anlaşılamayacağını da söylemek gerekir. Nitekim, TÜİK'in intiharlara ilişkin yıllık olarak yayınladığı verilerde de intiharların büyük bölümünde nedenin bilinmediği belirtilmektedir. Bu çalışmada da TÜİK'in verileri ile uyumlu olarak büyük oranda (%52,1) intihar nedenlerinin bilinmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla değerlendirmeler intihar nedeni bilinenlerden hareketle yapılmıştır.

Araştırma kapsamında intihar eden ya da intihar girişiminde bulunanlardan %56,7'si ölümlerle sonuçlanmıştır. Bu bulgudan hareketle intihara yönelenlerin yarısından fazlasının intihar etme konusunda kararlı oldukları değerlendirilebilir. Dolayısıyla intihar edeceğine ilişkin ifade ya da imalarda bulunan kişilerin ciddiye alınması ve psiko-sosyal destek almaya yönlendirilmesi önerilmektedir.

İntihar sebepleri değerlendirildiğinde ilk sırayı yalnızlık, kayıp/yas, sevgiliden/eşten ayrılma, psikiyatrik bozukluklar, öfke kontrol problemleri gibi

psikolojik sebepler, ikinci sırayı ise yoksulluk, borçluluk, işsizlik, gibi ekonomik nedenler almaktadır. İntiharların en çok görüldüğü yaş aralığı ise 25-44 yaş arasını kapsayan genç yetişkinlik dönemidir. İntihar yöntemlerine bakıldığında ise yaygın olarak sırasıyla yüksekten atlama, ateşli silahla kendini vurma ve kendini asma en sık kullanılan yöntemlerdir. Ayrıca kısıtlama dönemi içerisinde Mart ayından Mayıs ayına kadar intiharlarda artış gözlenmiştir.

Araştırmada en dikkat çeken verilerden biri, intiharlardan 15'inin -9'u kadına yönelik olmak üzere- şiddet ve/veya cinayet sonrası gerçekleşmiş olmasıdır. Bu veriden hareketle erkek şiddetinin, erkek kişinin kendine de yönelebilen bir şiddet olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla intiharlarda erkeklerin oranının yüksek olması durumunun toplumsal cinsiyet ve erkek şiddeti bağlamında ele alınabilecek bir konu olduğu ve araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmanın ana odak noktası olarak ekonomik temelli intiharlar konusunda ise intihar nedenleri arasında ilk sırayı %33,3 ile işsizliğin aldığı, sonrasında ise sırasıyla %22,9 ile ücretini alamama, %18,7 ile borç, %12,5 ile geçim sıkıntısı, %8,3 ile mutlak yoksulluk ve %4,1 ile diğer nedenlerin geldiği anlaşılmaktadır.

Ekonomik temelli intiharlar incelendiğinde ortaya çıkan iki temel tespitten biri intiharın bir eylem biçimi olarak ortaya çıkabildiğidir. Bu şekilde değerlendirilebilecek intiharların bir talebin karşılanması ya da bir sorunun çözülmesi amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu intihar girişimlerinde muhatabın sosyal yardım söz konusu olduğunda devlet, iş ilişkileri söz konusu olduğunda ise işveren olması dolayısıyla bu intiharlar sınıfsal bir nitelik taşımaktadır.

Bir diğer tespit ise toplumsal bağın kopuşunun intiharlar üzerinde yoksulluktan daha fazla etkiye sahip olduğudur. Ölümle sonuçlanan intiharlarda bekar olanların oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Evli/evli ve çocuklu olanlarda ise bu oranının daha düşük olmasında ebeveyn olarak rol ve sorumluluklar ve aile bağlarının oluşturduğu direnç ile ilgili olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın, 2020 yılının tümünü kapsayacak şekilde genişletilmesi hedeflenmiş ancak mali sebeplerden dolayı yapılamamıştır. Bu çalışmanın genişletilmesiyle elde edilecek veriler Covid-19'un ve ekonomik daralmanın intiharlar üzerindeki etkisini ortaya koymak bakımından son derece önemlidir. Bu konu 2020 yılı sonlarında gündeme gelip 2021 yılında da yazılı basına yansıyan müzisyen intiharları¹⁵ özelinde de ayrıca çalışılabilir.

¹⁵ Bkz: Korona döneminde aylardır işsiz olan yüze yakın müzisyen intihar etti, <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/09/16/covid-19-yuze-yakin-muzisyen-intihar-etti> Erişim Tarihi: 23.10.2020; Müzisyen intiharları: Sigortalı ve güvenceli bir iş lazım, <https://www.birgun.net/haber/muzisyen-intiharlari-sigortalı-ve-guvençeli-bir-is-lazim-334871> Erişim Tarihi: 27.02.2021; İzmirli sanatçılarla müzisyen intiharlarını konuştuk: Bir nevi 'buradayım' çığı, <https://www.evrensel.net/haber/429268/izmirli-sanatçılarla>

Extended Summary

From Poverty to Suicide: Suicides Reflected on the Press in the First Period Of Covid-19 in Turkiye

After the Covid-19 pandemic appeared in Turkey in 2020, the government took quickly various policy measures and restrictions were imposed, including curfews, between March 16 and May 31. Along with the negative social and economic effects of the restrictions in a short time, the intensity of suicide news related to poverty and unemployment, has revealed the need to investigate the effect of the Covid-19 process on suicides. In this direction, the main purpose of research is to examine the relationship between suicides and suicide attempts, which were reflected in the press during the aforementioned dates, with poverty and Covid-19.

Relational screening model was used in this study. The data regarding the scope of the research was obtained by examining the news of local and national press organisations with websites. In this context, we accessed and examined 3122 news contents (1022 in the national press and 2100 in the local press) published between 16.03.2020-31.05.2020 via a media monitoring center and containing the word "suicide". After eliminating the cases in the news that the same people were the subject of, and the news that did not appear to be news of suicide, we reached 292 news of suicides within the specified date range. It has been determined that 303 people committed suicide or attempted suicide in these news stories, three of which were mass suicide. While the data of the study was collected from the news reflected in the press in the mentioned period, the possibility of cases not reflected in the press and the inability to support and / or compare the collected data with official data, since TUIK has not published official data since 2020, constitute the limitations of this study.

The information obtained during the analysis process was classified under the titles of name, age, gender, province of residence, reason for suicide, type of suicide, result of suicide and date of suicide, and thus quantitative data were obtained. Using the data, we tried to understand the effects of covid-19 and poverty on suicides through the profile of those who committed or attempted suicide and the reasons for suicide.

Within the scope of the research, 56.7% of suicide attempts resulted in death. Based on this finding, it can be concluded that more than half of those who commit suicide are determined to commit suicide. Therefore,

---

[muzisyen-intiharlarini-konustuk-bir-nevi-buradayim-cigliği](https://t24.com.tr/haber/salgin-doneminde-issiz-kalan-102-muzisyen-artik-aramizda-yok,939230) Erişim Tarihi: 27.02.2021; Salgın döneminde işsiz kalan 102 müzisyen artık aramızda yok! <https://t24.com.tr/haber/salgin-doneminde-issiz-kalan-102-muzisyen-artik-aramizda-yok,939230> Erişim Tarihi:23.04.2021

it is recommended that people who make statements or imply that they will commit suicide should be taken seriously and directed to seek psycho-social support.

When the reasons for suicide are evaluated, psychological reasons such as loneliness, loss/mourning, separation from a lover/spouse, psychiatric disorders, anger control problems take the first place, and economic reasons such as poverty, indebtedness and unemployment take the second place. The age range where suicides are most common is young adulthood, which covers the ages of 25-44. Looking at suicide methods, jumping from a height, shooting oneself with a firearm and hanging oneself are the most commonly used methods, respectively. In addition, an increase in suicides was observed from March to May during the restriction period.

One of the most striking data in the study is that 15 of the suicides, nine of which were against women, occurred after violence and/or murder. Based on this data, it is understood that male violence is a violence that males may makes himself direct. Therefore, we argue that the high rate of male suicides is a subject that can be addressed in gender and male violence and should be investigated.

Regarding the economic-based suicides as the main focus of the study, unemployment was the first with 33.3%, followed by unpaid wages with 22.9%, debt with 18.7%, financial difficulties with 12.5%. It is followed that absolute poverty comes with 8.3% and other causes with 4.1%.

When economically based suicides are examined, one of the two main findings is that suicide can occur as a form of action. It is understood that suicides that can be evaluated in this way have the purpose of meeting a demand or solving a problem. In addition, we can argue that these suicides have a class character, since the addressee is the state when it comes to social assistance and the employer when it comes to business relations.

Another finding is that the rupture of social bonds has a greater effect on suicides than poverty. It is understood that the rate of single people is higher in suicides resulting in death. The fact that this rate is lower in those who are married/married and have children is thought to be related to the roles and responsibilities as parents and the resistance created by family ties.

Beyan

“Yokluktan İntihara: Türkiye’de Covid-19’un İlk Kısıtlama Döneminde Yazılı Basına Yansıyan İntiharlar” başlıklı çalışmamda herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

KAYNAKÇA:

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2 Milyar Liralık Nakdi Yardım ile İlgili Basın Açıklamamız, <https://ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/basin-aciklamalari/2-milyar-liralik-nakdi-yardim-ile-ilgili-basin-aciklamamiz/>
- Ayas S. (2016). **İşsizlik ve Eğitim Seviyesinin İntihar Üzerindeki Etkisi: TÜİK Verileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma**. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(28), 101-119.
- Aykaç, M., Murat, G. (2020). **Covid- 19 ve Emek Piyasaları: Etkiler Ve Muhtemel Yönelişler**. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1), 91-122. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyaibf/issue/56226/757322>
- Aytun, U., Özgüzel, C. (2020). **Türkiye'nin Evden Çalışması Mümkün Mü?**, <https://sarkac.org/2020/04/turkiyenin-evden-calismasi-mumkunmu/> Erişim Tarihi: 14/12/2020
- Bayrak, S. (2018). **İşsizliğin İntihar Üzerindeki Etkileri: Türkiye İçin Bir Nedensellik Analizi**. Journal of Social Policy Conferences , , 125-141 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/36332/414305>
- Birleşik Metal İş Sendikası Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), 2020. **COVID-19 Sürecinde Gelir Kaybı ve Borçluluk Araştırması**, <https://www.birlesikmetal.org/index.php/tr/guncel/basin-aciklamasi/1486-bisam05>
- Castel, R. (2019). **Ücretli Çalışmanın Tarihçesi**, İletişim Yayınları, İstanbul
- Çelik, A. (2020), **Salgın Günlerinde Emegın Halleri / Covid-19 ve Çalışma Yaşamı Yazıları**, https://www.researchgate.net/publication/341878710_COVID-19_VE_CALISMA_YASAMI_YAZILARI
- Çelik, A., Özdemir, Ö. F. (2021) Türkiye’de Covid-19 ile Mücadele ve Sosyal Politika: Sosyal Diyalog ile İşsizlik, İstihdam ve Gelir Destekleri Açısından Bir Değerlendirme, **Covid-19 ve Türkiye’de Sosyal Politika** içinde, s.167-2017, Ed. Urhan, B., Öztürk, M. O., Durmaz, O. S. Sarmal Kitabevi, İstanbul. Dünya Sağlık Örgütü, (2019) **İntihar Hakkında Bilgi Notu**, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/suicide>
- Durheim, E. (2002). **İntihar**, Çev: Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, Birinci Basım, İstanbul
- Ekici, G., Savaş, H. A., & Çıtak, S., (2001). **İntihar Riskini Artıran Psikososyal Etmenler (Sosyal Güvence Yokluğu, Göç ve Diğer Stresörler)**. Anadolu Psikiyatri Dergisi , vol.2, 204-212.
- Güler, Z. (2017). **Agıng and Suicide** . Istanbul Journal of Sociological Studies , (55) , 181-193, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuoskon/issue/30651/328257>
- Güler, Z., & Altın, N. Ş. (2013). **İntiharın Gazetelerdeki Yansımaları**. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(2), 114-150.

- Hamermesh, D. S., & Soss, N. M. (1974). **An Economic Theory Of Suicide**. Journal of Political Economy. Ocak -Şubat 1974, 82(1), 83-98.
- International Labour Organization (ILO) (2021a). ILO Türkiye Ofisi, **COVID-19 küresel salgınının 2021 yılında Türk işgücü piyasası üzerinde etkileri: Google Hareketlilik verilerini kullanarak bugünü tahmin etme modelinden elde edilen sonuçlar**, Luis Pinedo Caro tarafından hazırlanan Araştırma Notu, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_817876.pdf Erişim tarihi: 17.09.2021
- International Labour Organization (ILO) (2021b). **ILO Gözlem: COVID-19 ve Çalışma Yaşamı**, 7. Baskı, Güncellenmiş tahminler ve analiz 31 Ocak 2021 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/briefingnote/wcms_769693.pdf
- International Labour Organization (ILO), (2020). **Covid-19 And The World Of Work: Impact And Policy Responses**, Monitor 1st Edition, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf
- Kara, E. (2020). **Covid-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri Ve İstihdam Tedbirleri**. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7 (5), 269-282. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/738164>
- Marx, K (2013), **1844 El Yazmaları**, Çev: Murat Belge, Birikim Yayınları, Sekizinci Baskı, İstanbul.
- Meda, D. (2018). **Emek: Kaybolma Yolunda Bir Değer Mi?**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Oktık, N, Top, A, Sezer, S, Bozver, Ü. (2003). **Muğla İli İntihar ve İntihar Girişimlerinin Sosyolojik Olarak İncelenmesi**. Kriz Dergisi, 11 (3), 1-19 . DOI: 10.1501/Kriz_0000000197
- Ritzer, G. **Sociological Theory**, McGraw-Hill, Eighth Edition, 2011
- Şahin-Taşgın, N. ve Bürüngüz, N. (2021). Sosyal hizmet uzmanlarının deneyimleri ışığında pandemi sürecinde sosyal hizmet ve sosyal yardım sunan kurumlarda yaşananlar: İstanbul örneği Toplum ve Sosyal Hizmet, Covid-19 Özel Sayı Cilt 1, 201-223. DOI: 10.33417/tsh.996775
- Şeker, A., (2019). **Durkheim'in Sosyolojisinde İntihar ve İntiharla Mücadelede Sosyal Hizmetin İşlevi**, Mavi Atlas, 7(1): 90-110.
- Topbaş, F. (2007). **İşsizlik ve İntihar İlişkisi: 1975 -2005 VAR Analizi**. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2007 (2), 161-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10223/125680>
- Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR), (2020). **İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu**, (Eylül), <http://arastirma.disk.org.tr/?p=4032>

- Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR), (2020). **İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu**, (Ağustos) <http://arastirma.disk.org.tr/?p=2456>
- Turner, B. S. (2014). **Klasik Sosyoloji**, Çeviren İdil Çetin, İletişim Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- Uysal, D. Dilber, T. (2020). **İşsizlik ve İntihar Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği** Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 16, Sayı 3, ISSN:2147-9208 E-ISSN:2147-9194 <http://dx.doi.org/10.17130/ijmeb.798469>
- World Bank Group, (2020). **Reversals of Fortune, Poverty and Shared Prosperity Report**, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34496/9781464816024.pdf>
- Yeldan, A.E.& Voyvoda, E. (2020). **COVID-19 Salgının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri ve Politika Alternatiflerinin Makroekonomik Genel Denge Analizi**. https://yeldane.files.wordpress.com/2020/05/covid_voyvodayeldan_v2_31mayis.pdf